

KESKKONNAAGENTUUR

ŠVEITSI-EESTI
koostööprogramm

Ujuri vabatahtlik seire 2025

Ujurid on Eestis üsna vähe uuritud mardikate rühm, sest ujuritega tegelevaid eksperte on vähe. Puudu on olnud ka harrastajatele sobivatest ja lihtsatest määrajatest ning uurimismeetoditest.

Lai-tõmmuujur. Foto: Rein Nellis

Ujuri vabatahtliku seire eesmärgiks on ujuriliikide leviku ja pikemas perspektiivis ka leviku muutuste jälgimine. Lisaks kaitsealuste liikide - laiujur ja lai-tõmmuujur - leviku täpsustamine.

Ujurid on veekogude ökosüsteemi oluliseks osaks. Enamik ujuriliike on röövtoidulised ning toituvad veeselgrootutest, näiteks sääsevastsetest, väikestest limustest ja vähilaadsetest. Seeläbi aitavad nad kontrollida teiste liikide populatsioone ja säilitada ökosüsteemi tasakaalu. Samas on ujuri vastsed ja valmikud ka ise toiduks paljudele vee- ja kaldalindudele, kaladele ning teistele veekeskkonnas elavatele kiskjatele.

Lisaks peegeldavad ujuri mitmekesisus ja arvukus nii vee kvaliteeti kui elupaikade seisundit.

Ujurite püüdmise ja tavalisemate liikide määramine on huvi korral jõukohane kõigile. Anna oma vaatlusest meile teada, kasutades [Loodusvaatluste nutirakendust](#) või [PlutoF GO](#) äppi.

Ujuri

te vabatahtliku seire juhendi ja rohkem infot liikide kohta leiad [Loodusveebist](#).

JUHEND

Ujuri

eid võib leida peaaegu kõikidest siseveekogudest, kuid liigirikkamad on rohke veetaimestikuga seisuveekogud.

Seiremeetodiks on ujuri

te eluspüük püünispudeliga ujurite elupaikadest ehk siseveekogudest.

Pudelpüünis valmistatakse kahest 5 liitri suurusest läbipaistvast plastpudelist. Ühe pudeli põhi lõigatakse ära ja selle asemele kinnitatakse paberi klammerdajaga teiselt pudelilt eemaldatud ülemine osa nii, et pudelikaelad on ühes suunas (põhja asemel tekib teise pudeli ülemisest osast sissepoole avanev lehter).

Sel moel valmistatud püünist saab pealmise korgi kaudu kergesti tühjendada. Püünise külge kinnitatakse kummalegi küljele või püünise otstesse korgist, puidust või muust ujuvast materjalist ujukid (*joonis 1*). Pudeli üks külg peab püügile asetatuna jääma veest välja ja see osa tuleb perforeerida (teha õhuavad). Püünis seotakse nööri

ga mõne põõsa või veetaimestiku külge (*joonis 2*), et see vee liikumise toimel minema ei hulbiks.

Joonis 1. Pudelpüünised erinevate ujukilahendustega. Fotod: Rein Nellis

Püünise sisse pannakse ujuri

te kohale meelitamiseks **peibutussööt**. See võib olla püünises lahtiselt või kinnitatuna ülemise tühjenduskorgi lähedale (sel moel jääb sööt

sisenemisavast võimalikult kaugele). Söödaks sobib toores maks, väherasvane liha, kanaliha või kala. Sööt peab olema võimalikult värske (sobib ka sügavkülmutatud sööt).

NB! Rasvast sööta (nt pekiga sealiha, räim ja kilu) ei tohiks kasutada, sest neist eralduvast rasvast tekib püünise sees vee pinnale kiht, mis ei lase ujuritel hingata, püünisesse sisenenud loomad hukuvad.

Vali püünisele taimeistikurikas koht huvipakkuva veekogu kaldaalal (*joonis 2*). Pudeli saad kinnitada nõoriga kaldataimestiku külge.

Joonis 2. Püügile asetatud püünis. Foto Rein Nellis

Ühe proovikoha ehk veekogu kaldavööndisse asetatakse püügile korraga vähemalt **3 püünist**, üksteisest paarikümne meetri kaugusele. Ujurite väikese arvukuse korral võib ühes veekogus kasutada korraga ka näiteks kuut või üheksat püünist. Püüniseid tuleb tühjendada **iga päev 24 tunni jooksul vähemalt korra**, et vältida ujurite hukkumist püünistes.

Erinevate haiguste (nt vähikatku) levitamise vältimiseks tuleb püünised ja välitöövarustus enne järgmisse veekogusse püügile minekut **päikese käes ära kuivatada**. Eriti oluline on kuivatamine veekogude puhul, kus leidub jõevähke või sisse toodud võõramaiseid vähke (võivad olla vähikatku kandjad).

Ujurite ja teiste magevee suurselgrootute liikide eristamiseks saab kasutada fotodega illustreeritud eestikeelset määrajat [„Eesti sisevete suurselgrootute määraja“](#) (Henn Timm, 2015), mis on PDF formaadis kättesaadav Eesti Maaülikooli raamatukogu digitaalarhiivist.

Seirekohani jõudmiseks ja selle fikseerimiseks võib osutuda vajalikuks GPS-seadme või vastava võimekusega nutiseadme olemasolu. **Valmikumid tuleb kohapeal fotografeerida**

ja vette tagasi lasta. Ujureid pildista nii pealt kui altvaates. Pildistamisel ja määramisel on abiks kaasa võetud heleda põhjaga pesukauss või ämber ning supilusikas ja plastist valge või kollane purgikaas (Nutella vmt). Kaane põhja saab sättida joonlaua, mis abil ujuri pikkust hinnata.

Joonis 3. Ujuri selgimist poolt on hea pildistada joonlaua ja õhukese veekihiga Nutella kaanel. Seevastu kõhtmise poole saab paremini fotole supilusikal. Fotod: Meelis Leivits, Liisa Rennel

Ujurite ja teiste liikide vaatlused siseta Loodusvaatluste nutirakendusse või PluoF GO äppi. Vaatlustele on soovitatav lisada foto(d) ka elupaigast. Märkuste lahtrisse kirjutada mitut püünist kasutati.

Seirepüügid viiakse läbi **mais ja alates juuli keskpaigast kuni külmade saabumiseni.** Juuni ja juuli algus ei ole püüdmiseks hea aeg, sest püünispudelitesse tulevad koos ujurite valmikutega ka ujurite ja kiilide vastsed, kes on kõik kiskjad ja üksteise suhtes agressiivsed.

Püügid on soovitatav läbi viia sooja ja kuiva ilmaga, tuulevarjulistes veekogu servades. Kuumalainete ajal eelistada varjulisi ja sügavamaid veekogusid ning tühjendada püünised hommikul varakult.

MÄÄRAMINE

Laiujur elab peamiselt suuremates taimestikurikastes järvedes, kuid ka vooluvete seisva veega osades (nt vanajõed ja aeglase vooluga suudmealad). Laiujuri vastsed elavad veekogu kaldavööndis tarnadel, mistõttu tasub neid otsida tarnaga palistatud kallaste lähedalt. Roostik ei ole nende meeliselupaik ja avaveest neid samuti püüda ei tasu.

Laiujurit ei leidu ka väga tiheda veesisese taimestikuga järvedes, kus veepeegel on valdavas osas taimedega kaetud.

Laiujuri emane (vasakul) ja isane (paremal) isend. Foto: Maris Sepp

Lai-tõmmuujur eelistab väiksemaid ja madalamaid veekogusid, mis on sageli ka kahepaiksete, vesilike ja apteegikaani elupaigad.

Lai-tõmmuujur. Foto: Rein Nellis

Mõlemad liigid eelistavad elupaigana veekogude taimestunud kaldavööndit, mis on päikesele avatud (suuremate veekogude puhul põhjapoolne kallas) ja tuulte eest kaitstud.

Foto: Maris Sepp